

O P Š T I N A N I K Š I Ć

LOKALNI PLAN AKCIJE UKLJUČENJA ROMA ,EGIPĆANA I AŠKALIJA U
OPŠTINI NIKŠIĆ ZA PERIOD 2008 - 2015 GODINE

J u n , 2008. godine

S A D R Ž A J :

I U v o d	2
II Razlozi za donošenje Lokalnog plana.....	3
III Situaciona analiza.....	3
IV Prioritetne oblasti	15
V Personalna dokumentacija i prvni status	16
VI Obrazovanje, očuvanje kulture i tradicije.....	18
VII Zdravlje i zdravstvena zaštita	27
VIII Zapošljavanje i prava iz radnog odnosa	29
IX Socijalna i dječja zaštita.....	.31
X Uslovi stanovanja i života.....	34
XI Učešće Roma, Egipćana i Aškalija u političkom i javnom životu	37
XII Finansiranje	38
XIII Monitoring i evaluacija.....	38

I UVOD

Lokalni plan akcije uključenja Roma, Egipćana i Aškalija u opštini Nikšić za period 2008-2015. godine je jedan od strateških dokumenata opštine Nikšić, kojim se definiše opšta politika lokalne samouprave prema REA populaciji.

Plan predstavlja okvir za aktivnosti usmjerene ka integraciji REA populacije u opštini Nikšić.

Kao etnička manjina, ova grupacija, bez matice, u značajnoj mjeri, isključena je iz svih tokova savremenog društvenog života, svakim danom je ugroženija, što je stavlja u sve teži položaj.

Socijalna neprihvaćenost sa ostacima stereotipa i predrasuda, visok procenat nepismenosti, mali broj uposlenih, neadekvatni uslovi življenja, neintegrisanost u načine života modernog društva, samo su neki od uzroka njihovog marginalizovanog položaja u društvu, uopšte, pa i u lokalnim zajednicama.

Nedovoljna pažnja društva za ovu grupu ljudi, takođe je jedan od uzroka marginalizovanog položaja REA populacije.

Zbog navedenog su na nivou države, polazeći od međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima i slobodama, usvojeni: Strategija razvoja i redukcije siromaštva u Crnoj Gori, Nacionalni Akcioni plan za „ Dekadu uključenja Roma 2005 – 2015 . godine „ u Republici Crnoj Gori, „Zakon o manjinskim pravima i slobodama i Strategija za poboljšanje položaja REA populacije u Crnoj Gori 2008 – 2012.godine (Politika Vlade prema romskoj manjini).

U skladu sa ovim dokumentima i obavezama koje prizilaze za lokalne samouprave, opština Nikšić, kao jedan od tri pilot projekta Opštine, pristupila je izradi Lokalnog plana akcije

uključenja Roma, Egipćana i Aškalija u opštini Nikšić, u cilju poboljšanja položaja i većeg stepena integracije i socijalizacije REA populacije kroz segmente: regulisanja personalne dokumentacije, obrazovana, zapošljavanja, zdravstva i stanovanja.

Ovim planom, opština Nikšić iskazuje spremnost da preduzme neophodne mjere i aktivnosti, posebno mjere afirmativne akcije u cilju stvaranja jednakih uslova i šansi za ovu populaciju, eliminisanje svih oblika diskriminacije i nejednakosti, zaštite njihovih prava, smanjenja siromaštva i uključenja u savremene društvene tokove, odnosno u društveni i politički život lokalne zajednice.

Polazna osnova za izradu plana bili su podaci prikupljeni u drugoj polovini 2007. godine. Podatke su prikupili Udruženje Roma „Početak“, iz Nikšića, uz stručnu pomoć JU Centar za socijalni rad za opštine Nikšić, Šavnik i Plužine, kroz projekat podržan od Američke ambasade u Crnoj Gori.

Lokalni akcioni plan predstavlja skup prioritenih i konkretnih mjera i aktivnosti: pravnog, političkog, ekonomskog, socijalnog, urbanističko-komunalnog, obrazovnog, kulturno-informativnog, zdravstvenog i drugog karaktera, njihovih nosilaca, rokova i finansijskih sredstava u cilju zaštite i unapređenja položaja REA populacije u opštini Nikšić, njihovu integraciju u lokalnu zajednicu i stvaranje neophodnih pretpostavki za ostvarivanje osnovnih ljudskih prava.

II RAZLOZI ZA DONOŠENJE LOKALNOG PLANA

Osnovni razlozi za donošenje Lokalnog plana akcije uključenja REA populacije u opštini Nikšić su:

- doprinos eliminisanju: istorijskih predrasuda i stereotipa, ekstremnog siromaštva, društvene isključenosti i marginalizovanosti Roma, Egipćana i Aškalija, u opštini Nikšić,
- konkretizacija aktivnosti neophodnih za: emancipaciju i poboljšanje pravno-društvenog, socijalnog, ekonomskog i stambenog položaja pripadnika REA populacije na području opštine Nikšić u skladu sa: Zakonom o manjinskim pravima i slobodama u Crnoj Gori (Sl. List

RCG br. 31 / 2006) , Strategijom razvoja i redukcije siromaštva u Crnoj Gori iz 2003. godine, Nacionalnim akcionim planom za „ Dekadu uključenja Roma 2005 – 2015 „ u Republici Crnoj Gori,(usvojen u januaru 2005. godine) i „Strategijom Vlade Crne Gore za poboljšanje položaja RAE populacije u Crnoj Gori 2008- 2012 „(politika Vlade prema romskoj manjini)iz oktobra 2007. godine i

- stvaranje preduslova za obezbjeđivanje bespovratnih sredstava iz međunarodnih i domaćih fondova, neophodnih za izradu i realizaciju konkretnih projekata za poboljšanje položaja REA populacije u opštini Nikšić.

III SITUACIONA ANALIZA

Prema podacima NVO „ Udruženje Roma Početak „ iz Nikšića ,prikupljenim , u saradnji sa JU Centar za socijalni rad za opštine Nikšić,Plužine i Šavnik, tokom novembra 2007. godine, na području opštine Nikšić živi :126 domicilnih, 2 izbjegličke,42 interno raseljene i 16 repatriranih porodica REA populacije:

1. Status i struktura porodica

a) Status porodica sa ukupnim brojem članova:

Status porodica:	Broj porodica :	Ukupan broj članova:
Domicilne porodice	126	575
Izbjegličke porodice	2	18
Interno raseljenje porodice sa Kosova i Metohije	42	264

Repatriirane porodice iz zemalja Zapadne Evrope	16	79
Ukupno:	186	936

b) Brojčana struktura domicilnih porodica :

sa 1 članom	Sa 2 člana	Sa 3 člana	Sa 4 člana	Sa 5 članova	Sa 6 članova	Sa 7 članova	Sa 8 član.	Sa 9 član.	Sa 10 član	Sa 11 čla.	Sa12 član.
16	17	19	18	14	11	13	6	2	8	1	1

Brojčana struktura izbjegličkih porodica:

Sa 8 članova	Sa 10 članova
1	1

Brojčana struktura interno raseljenih porodica sa Kosova i Metohije :

Sa 1.čl	Sa 2 čl.	Sa 3 čl.	Sa 4 čl.	Sa 5 čl	Sa 6 čl.	Sa 7 Čl.	Sa 8 Čl.	Sa 9 čl.	Sa 10 Čl.	Sa 11 Čl.	Sa 12 Čl.	Sa 13 Čl.
2	7	1	2	4	8	4	5	1	2	1	4	1

Brojčana struktura porodica repatriiranih iz zapadnih zemalja:

Sa 1 čl	Sa 2 čl	Sa 3 čl	Sa 4 čl	Sa 5 čl	Sa 6 čl	Sa 7 čl	Sa 8 čl	Sa 9 čl	Sa 10 čl	Sa 11 čl
1	3	2	3	-	2	1	2	1	1	-

c) Starosna struktura domicilnih porodica:

Do 7 godina	Od 8-14.g.	Od 15-17 g.	Od 18 -25 g.	Od 26-40 g.	Od 41- 50 g.	Preko 50 g.
128	82	79	59	115	69	43

Starosna struktura izbjegličkih porodica:

Do 7.god.	Od 8-14 g.	Od 15-17 g.	Od 18-25 g.	Od 26-40 g.	Od 41-50 g	Preko 50 g
3	3	1	3	4	3	1

Starosna struktura interno raseljenih porodica :

Do 7 g.	Od8-14 g	Od15-17 g	Od 18-25 g	Od 26-40 g.	Od 41-50g	Preko 50 g.
51	50	31	29	59	20	24

Starosna struktura repatriranih porodica :

Do 7 g.	Od 8-14 g.	Od 15-17 g.	Od 18-25 g.	Od 26-40 g.	O 41-50 g.	Preko 50 g.
11	9	12	11	8	15	13

d) Polna struktura :

S t a t u s :	M u š k i h :	Ž e n s k i h :	S v e g a :
Iz domicilnih porodica	277	298	575
Iz repatriranih porodica:	38	41	79
Iz porodica sa statusom izbjeglice:	10	8	18
Iz interno raseljenih porodica:	127	137	264
U k u p n o :	452	484	936

2. Uslovi stanovanja i života:

Većina porodica REA populacije na području opštine Nikšić živi u prigradskim naseljima, odnosno djelovima prigradskih naselja, a manji broj na užem gradskom prostoru i seoskom području. U prigradskim naseljima: „ Brlja „ „ „ Podgorički put „ „ „ 13. Jul „ „ „ Pod Trebjesom „ „ „ Budo Tomović „ „ „ Naselje Željezare br. II „ „ živi , ukupno 176 porodica, ili 94, 62 %, na užem gradskom prostoru 4 porodice ,ili 2, 15 % i na seoskom području (selo Ozrinići), 6 porodica, ili 3,23%.

Djelovi prigradskih naselja u kojima žive REA su neuređeni, bez asfaltiranih ulica, atmosferske i fekalne kanalizacije, ulične rasvjete, kontejnera za deponovanje smeća, sa malim brojem javnih česama i sa puno divljih mini-deponija za smeće, tako da su higijensko-zdravstveni uslovi života ovih porodica ispod minimuma naophodnog za život.

Uslovi stanovanja REA porodica su izuzetno loši i kod većine se ne mogu podvesti ni pod kategoriju „ nužni smještaj „. To se u prvom redu odnosi na izbjegličke porodice i porodice sa statusom interno raseljene sa Kosova i Metohije, jer mnoge porodice žive u objektima nedostojnim čovjeka.

Porodice stanuju u :	Broj :	%
Sopstvenoj kući,koja je legalizovana	15	8,06 %
Sopstvenoj kući ,koja nije legalizovana	5	2,68 %
U sopstvenom stanu	4	2,15 %
U baraci („nužni smještaj „),koja se nalazi na društvenom zemljištu	153	82,28 %
Pod šatorom	4	2,15 %
Kao podstanari	5	2,68 %
Ukupno:	186	100,00 %

Uslove stanovanja najbolje ilustruju podaci da :

- 9 ili 4,83 % porodica nema struju,
- u 87 ili 46,77 % objekata nije uvedena voda,
- kupaćilo nemaju 152 ili 81,72 % porodica,
- 64 ili 34,40 % porodica nema osnovno pokućstvo (stolovi, stolice, ormari i dr.),
- zamrzivač posjeduje samo 26 ili 13,97 % porodica.

3.Materijalni položaj porodica

Materijalni položaj većine porodica REA na području opštine Nikšić je izuzetno težak i u potpunosti potvrđuje zaključak iz Strategije razvoja i smanjenja siromaštva Vlade Republike Crne Gore, da „ NAJVEĆI BROJ PRIPADNIKA ROMSKE NACIONALNE MANJINE ŽIVI U USLOVIMA EKSTREMNOG SIROMAŠTVA I VEOMA LOŠEG STANDARDA „.

To potvrđuju slijedeći podaci :

-Od 286 radno sposobnih domicilnih REA u stalnom radnom odnosu se nalaze 64 lica ili 22,37%. Od toga 61 muškarac ili 21,33 % i SVEGA 3 djevojke ili 1,04 %.

-Od 11 radno sposobnih REA sa statusom izbjeglice u radnom odnosu se ne nalazi ni jedno lice,

-Od 125 radno sposobnih REA sa statusom interno raseljeni sa Kosova i Metohije u radnom odnosu se nalazi 7, ili 5,60 %,

-Od 47 radno sposobnih REA repatriranih sa područja zemalja Zapadne Evrope u radnom odnosu se ne nalazi ni jedno lice.

- Svi zaposleni muškarci obavljaju fizičke poslove, baveći se čišćenjem ulica ili fabričkih krugova.

- Tri zaposlene djevojke rade u NVO sektoru.

- Lični dohodci zaposlenih su veoma niski i ne mogu podmiriti ni osnovne egzistencijalne potrebe porodica, jer: 10 ili 14,08 % zaposlenih ostvaruje prosječan lični dohodak od 100- 150 eura, 35 ili 49,29 % zaposlenih ostvaruje prosječan lični dohodak od 150- 200 eura, a 26 ili 36,60 % zaposlenih ostvaruje prosječan lični dohodak preko 200 eura mjesečno.

- Penziju koristi 14 lica. Sve penzije su minimalne i kreću se u rasponu od 70 do 120 eura mjesečno.

-Materijalno obezbjeđenje porodice je regulisano za 36 porodica. Iznos pomoći zavisi od broja članova porodice i kreće se u rasponu od 55 eura za jednočlanu, do 104 eura za porodice sa 5 ili više članova.

- Dječji dodatak u iznosu od 16,40 eura po djetetu (reguliše se za prvo troje djece do navršene 18-te godine) koristi 54-ro djece.
- Pravo na pomoć i njegu od strane drugog lica u iznosu od 50 eura mjesečno regulisana je za 3 lica.
- Lična invalidnina u iznosu od 50 eura, mjesečno, je regulisana 1 licu,
- Pravo na porodični smještaj, u iznosu od 280 eura ,mjesečno je regulisan za 2 djece lišene roditeljskog staranja.

Proizilazi da u opštini Nikšić stalne prihode, istina minimalne, ostvaruje 106 ili 56,98 % porodica REA populacije.Uglavnom se radi o domicilnim porodicama.

Bez stalnih prihoda je 80 ili 43,02 % porodica,koje se uglavnom bave ,sakupljanjem sekundarnih sirovina .Članovi 2 domicilne porodice se bave „prosjačenjem“ i to im je jedini izvor prihoda . Uglavnom se radi o porodicama izbjeglica i interno raseljenih lica,koje i pored odredbi Nacionalne Strategije za trajno regulisanje problema izbjeglica i interno raseljenih lica u Crnoj Gori donešene od strane Vlade Republike Crne Gore, februara 2005. godine,kojom se,pored ostalog, predviđa da će :

- „ se u naredne tri godine, u zavisnosti od ekonomskih mogućnosti Crne Gore, a imajući u vidu postojeće međunarodne standarde i principe , iznaći optimalno moguće rješenje za izbjeglice i interno raseljena lica u Crnoj Gori,, 1 (fusnota)
- „ izbjeglicama i interno raseljenim licima biti omogućen pristup sistemu socijalne zaštite u smislu korišćenja usluga socijalnog rada u rješavanju porodično- pravne problematike „ i
- „ izbjeglicama i interno raseljenim licima koja ne ostvaruju nikakve prihode ,ne posjeduju imovinu i ne žive sa licima koja su sposobna da ih izdržavaju ,biti obezbijedena novčana pomoć „ 2 (fusnota)

U dosadašnjem periodu porodice REA, sa statusom izbjeglice ili interno raseljeni, nijesu ostvarile ni jedno pravo predviđeno navedenim odrdbama pomenute Strategije.

4. Obrazovni nivo članova REA populacije

Obrazovni nivo REA populacije, uopšte pa i na području opštine Nikšić, je veoma nizak, što je jedan od osnovnih uzroka njihove „isključenosti i ekstremnog siromaštva“. Ekstremno siromaštvo i izuzetno nizak nivo svijesti roditelja o značaju obrazovanja djece su tome u mnogome doprinijeli, i to ih“ drži „u „začaranom krugu siromaštva „

a) Podaci o pismenosti :

Za domicilne REA starije od 14 godina :

Potpuno pismeni:				Polu pismeni:				Potpuno nepismeni :				Ukupno:
m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%	
61	16,71	40	10,95	72	19,75	46	12,60	58	15,89	88	24,10	365

Nacionalna Strategija za trajno rješavanje problema izbjeglica i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, Podgorica 2005, str. 8.

Isto, str 50.

Za REA sa statusom izbjeglice starije od 14 godina:

Potpuno pismeni:				Polu pismeni :				Potpuno nepismeni:				Ukupno:
m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%	
2	16,66	-	-	1	8,33	2	16,66	2	16,66	5	41,69	12

Za REA sa statusom interno raseljeni, starije od 14 godina :

Potpuno pismeni :				Polu pismeni :				Potpuno nepismeni :				
m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%	Ukupno:
7	4,29	8	4,90	14	8,58	9	5,52	47	28,83	78	47,88	163

Za REA repatrirane iz zapadnih zemalja, starije od 14 godina:

Potpuno pismeni :				Polu pismeni :				Potpuno nepismeni :				
m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%	Ukupno:
5	8,47	2	3,38	15	25,42	9	15,29	6	10,16	22	37,28	59

b) Podaci o školskoj spremi punoljetnih:

Sa završenom osnovnom školom:				Sa završenim zanatom ili srednjom školom:				Sa završenom visokom školom:				Sa završenim fakultetom:			
m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%	m.	%	ž.	%
23	3,83	14	2,33	7	1,16	4	0,66	-	0,00	-	0,00	1	0,16	-	0,00

c) Podaci o broju djece i omladine uključene u redovni obrazovni sistem :

Pohađaju dječji	Pohađaju osnovnu školu :	Pohađaju školu za osnovno	Pohađaju srednju školu	Studenti :

vrtić:								obrazovanje											
								odraslih:											
m	%	ž	%	m	%	ž	%	m	%	ž	%	m	%	ž	%	m	%	ž	%
3	1,15	1	0,51	44	30,55	35	24,30	27	18,75	21	14,58	28	1,38	28	1,38	19	0,69	19	0,69

U Zavodu za vaspitanje maloljetnika u Podgorici se nalazi 1 maloljetnica koja pohađa VI razred osnovne škole, a u Zavodu za profesionalnu reahabilitaciju invalidnih lica u Podgorici se nalazi 1 dječak gdje koji pohađa II razred osnovne škole.

Istraživanje pokazuje da ,zbog nemogućnosti plaćanja nadoknade za boravak djece u ustanovama za predškolsko vaspitanje , i pored želje roditelja da ih uključe u taj oblik vaspitno-obrazovnog rada,u školskoj 2007 / 2008. godine nije upisano 56 ili 28,49 % djece predškolskog uzrasta .

Zbog nemogućnosti porodica da djeci osnovnoškolskog uzrasta obezbijede odjeću, obuću , udžbenike i školski pribor, kako pokazuju rezultati istraživanja , u školskoj 2007 / 2008 . godini u školu nije upisano 31 ili 39,80 % djece iz porodica REA populacije, iako su roditelji to, po Zakonu o osnovnom vaspitanju i obrazovanju, bili obavezni.

5. Zdravlje i zdravstvena zaštita

Izuzetno loši higijensko-sanitarni uslovi života i stanovanja,ekstremno siromaštvo i veoma nizak obrazovni nivo pripadnika REA populacije negativno se odražavaju na njihovo zdravlje u cjelini. Na zdravlje žena se dodatno negativno odražavaju i činjenice: „ da u prosjeku rađaju 4,7 djece.... veoma rano i u većini slučajeva bez svoje volje stupaju u brak i ,

po pravilu ne odlučuju o broju djece koju će roditi „. Zdravlje djece, u prvom redu novorođenčadi , uz navedeno, još dodatno ugrožavaju nedostatak hrane i higijenskih sredstava za djecu ,a veliki broj ostale djece je izložen i ranoj eksploataciji, jer su prinuđena da radeći teške **poslove obezbjeđuju sredstva za egzistenciju članova porodice.**

Poseban problem je činjenica da veliki broj djece iz RAE populacije rano počinje sa pušenjem, što utiče na pojavu hroničnih opstruktivnih oboljenja u prvom redu (NOVR) i astme.

Podaci da je :

- životni vijek lica RAE populacije znatno kraći od životnog vijeka ostatka stanovništva, pokazuju rezultati istraživanja da na području opštine Nikšić živi 9,51 % stanovnika starijih od 50 godina, a svega 1,65 % stanovnika RAE populacije, starijih od 60 godina

- u zadnjih 5 godina 16,58 % djece RAE populacije sa područja opštine Nikšić rođeno kući, bez stručne pomoći ljekara i u nehigijenskim uslovima

-u zadnjih 5 godina na području opštine Nikšić bilo je 8,82 % mrtvorodne djece iz porodica RAE populacije ,

- 9,32 % porodica RAE populacije sa područja opštine Nikšić, djecu " povremeno vodi" , a 5,69 % porodica " uopšte ne vodi „ na vakcinacije i kontrole,

- svega 43,65 % domicilnih porodica RAE populacije ostvarilo pravo na otpremninu i porodijsko odsustvo,

- zbog nedostaka dokumentacije, neznanja ili neobaviještenosti to pravo nije koristilo 56,35 % porodica,

- porodice sa statusom izbjeglice ili interno raseljene , zbog zakonskih ograničenja ne mogu ostvariti to pravo,

- svega 8,80 % porodica za novorođenče može da obezbijedi dovoljno dječje hrane,

- 31,60 % porodica za novorođenče može djelimično da obezbijedi dječju hranu,

- čak 59,60 % porodica za novorođenčad ne može da obezbijedi dječju hranu.

.... u potpunosti potvrđuju konstatacije navedene u uvodnom dijelu segmenta o Zdravlju stanovnika REA populacije na području opštine Nikšić.

Stanje zdravstvene zaštite REA populacije na području opštine Nikšić je dobro, jer je 91,70 % zdravstveno osigurano, a kako pokazuju rezultati istraživanja odnos medicinskog osoblja prema njima je veoma korektan i ne razlikuje se od odnosa prema ostalim pacijentima. Neki od odgovora na pitanja iz korišćene ankete, koju su popunjavali predstavnici REA populacije to najbolje potvrđuju. Na pitanje, odnos medicinskog osoblja prema tebi i članovima tvoje porodice je u dosadašnjem periodu bio? Neki od najčešćih odgovora bili su „, dobar „, normalno nas prihvataju „, super „, „ Dobrim primjerima daju nam savjete „, „ ljubazno me prihvataju „ i sl. Samo 1 stara osoba je istakla „, nijesam zadovoljna jer moram dugo da čekam „.

Pored „, redovne „, zdravstvene zaštite REA populaciji se pružaju“ dodatni „,vidovi zdravstvene zaštite koje su tokom dosadašnjeg perioda organizovali Opštinska organizacija Crveni krst i Nevladine organizacije:“ SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja- Nikšić „, „Centar za romske inicijative- Nikšić“ i „Udruženje Roma naselja pod Trebjesom“.

Problem za pripadnike REA populacije, kao i za većinu ostalih osiguranika, predstavlja nedostatak lijekova koji se mogu dobiti na recept ili kojih veoma često nema u državnim apotekama, a nalaze se na listi za refundaciju, jer ih siromašni a pogotovu EKSTREMNO SIROMAŠNI ne mogu kupiti.

6. Zapošljavanje

Nizak obrazovni nivo i neposjedovanje odgovarajuće školske spreme , pripadnike REA populacije primoravaju da rade isključivo fizičke poslove, za koje su nezainteresovani drugi građani, što pokazuju slijedeći podaci:

Podaci o zaposlenosti:

Od 286 radno sposobnih domicilnih REA u stalnom radnom odnosu se nalaze 64 ili 22,37 % lica. Od toga broja 61 ili 21,33 % je muškog, a 3 ili 1,04 % ženskog pola.

Od 11 radno sposobnih REA sa statusom izbjeglice ni jedno lice se ne nalazi u radnom odnosu.

Od 125 radno sposobnih REA sa statusom interno raseljeni u radnom odnosu, na određeno vrijeme ,se nalazi 7 ili 5,60 % lica .

Od 47 radno sposobnih REA repatriranih iz zemalja Zapadne Evrope u radnom odnosu se ne nalazi ni jedno lice.

Od ukupno zaposlenih 68 lica muškog pola ,u Javnom komunalnom preduzeću i Vodovodu i kanalizaciji,radi 62 ili 91,17 % , u Pivari „ Trebjesa „ 2 ili 2,94 % , u Željezari 3 ili 4,41 % i u Rudnicima boksita 1 ili 1,47 %.

Svega 3 djevojke ili 1,04 % su zaposlene i rade u NVO sektoru.

Posredstvom Zavoda za zapošljavanje- Biro rada Nikšićk, tokom 2007 godine , poslije odgovarajuće obuke je na određeno vrijeme radilo 25 lica iz REA populacije. Poslove je na području opštine Nikšić obavljalo 17 lica, a na području opštine Bar 8 lica.

b) Evidencija nezaposlenih :

Prema podacima Zavoda za zapošljavanje Crne Gore- Biro rada Nikšić, na evidenciji nezaposlenih nalaze se 144 lica domicilne REA populacije sa područja opštine Nikšić. Od navedenog broja 40 ili 22,30 % je „ aktivno „ tj. traži posao,8 ili 5,55 % lica je „privremeno pasivno“ , a dok je 136 ili 72,13 % „ pasivno „, prijavljuje se da bi regulisalo zdravstveno osiguranje i moglo ostvariti neka od prava iz oblasti socijalne zaštite

7. Stanje personalne dokumentacije

Nedostatak personalne dokumentacije za pripadnike domicilne, a posebno za izbjegle, interno raseljene i repatrirane pripadnike RAE populacije, na području opštine Nikšić, predstavlja izuzetno veliki problem, koji multiplicira i uzrokuje ostale probleme i RAE populaciji onemogućava ostvarivanje velikog broja prava, pa i osnovnih ljudskih prava.

Podatak da od 936 pripadnika RAE populacije u opštini Nikšić, za 454 ili 48,50 % ,nedostaje neki od personalnih dokumenata, najčešće :uvjerenje o državljanstvu, izvod iz matične knjige rođenih, , lična karta, izbjeglička legitimacija, zdravstvena legitimacija i dr. je dosta zabrinjavajući.

Posebno je zabrinjavajući podatak da 97 ili 10,36 % pripadnika RAE populacije u opštini Nikšić,zbog neriješenog pravnog statusa, samo biološki postoji. Nijesu upisani u matične knjige rođenih, pa su samim tim OSOBE BEZ IDENTITETA, koje ne mogu ostvariti ni jedno od osnovnih ljudskih prava, sem prava na život.

Činjenica da se personalna dokumentacija lica raseljenih sa Kosova i Metohije, a i roditelja velikog broja domicilnih RAE ,ukoliko pri ratnim operacijama nije uništena, nalazi u nekom od gradova srednje i jugo-istočne Srbije (Kragujevac, Kraljevo, Kruševac, Niš i dr.) problem nedostatka personalne dokumentacije RAE u opštini Nikšić dodatno usložnjava. Usložnjava, zato što se uvjerenje o državljanstvu ,bez koga je nemoguće dobiti bilo koji dokument, dobija po osnovu rođenja oca, a roditelji skoro svih(preko 90 %), odraslih: domicilnih, izbjeglih, interno raseljenih i repatriranih RAE su rođeni na području Kosova i Metohije, pa je do tog dokumenta veoma teško, a i izuzetno skupo doći.

IV PRIORITETNE OBLASTI

Pokazatelji iz „ baze podataka „ za RAE populaciju sa područja opštine Nikšić , zakonske odredbe i dokumenta Vlade Crne Gore , koja se odnose na poboljšanje položaja pripadnika RAE populaciju ukazuju da je za : emancipaciju, eliminisanje svih oblika diskriminacije ,**društvenu integraciju-bez asimilicije**, poboljšanje pravnog,socijalno – ekonomskog i stambenog položaja , RAE u opštini Nikšić , aktivnosti neophodno, **prioritetno**, usmjeriti na slijedeće oblasti:

- Regulisanje personalne dokumentacije (za lica „ **bez identiteta** „), i pravnog statusa za članove izbjegličkih i interno raseljenih porodica,

-Obrazovanje i očuvanje kulture i tradicije,

-Zdravlje i zdravstvenu zaštitu,

-Zapošljavanje i prava iz radnog odnosa,

-Socijalnu i dječju zaštitu,

-Uslovi stanovanja i života ,

-Učešće REA u političkom i javnom životu.

V Personalna dokumentacija i pravni status

Podaci navedeni u Situacionoj analizi upućuju na neophodnost brzog rješavanja problema nedostatka personalne dokumentacije,kao preduslova za ostvarivanje osnovnih ljudskih prava za osobe koje dokumentaciju ne posjeduju.

U tom cilju predviđaju se slijedeće aktivnosti:

Problemi :	Aktivnosti :	Vremenski okvir:	Realizatori:	Budžet:	Izvori sredstava:

<p>REA populacija nedovoljno poznaje svoja prava i načine njihovog ostvarivanja</p>	<p>- Neposredno upoznavanje REA sa pravima koja im pripadaju,putem seminara,tribina ili individualno,načinima za njihovo ostvarivanje i subjektima koji su u obavezi da im pomognu</p>	<p>2008 - 2009 . i dalje</p>	<p>Nevladine organizacije u prvom redu REA sa područja opštine Nikšić</p>		<p>Donatori u vidu podrške projekata</p>
<p>neki članovi REA populacije nijesu upisani u matične knjige rođenih</p>	<p>- Pokrenuti postupke i izvršiti naknadni upis u matične knjige rođenih</p>	<p>2008 – 2010 .</p>	<p>Neupisana lica ili njihovi roditelji uz pomoć NVO-a , nadležne službe pravne pomoći , Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave , nadležne službe za vođenje matičnih knjiga i Kancelarije za besplatnu pravnu pomoć građanima REA populacije,koju</p>	<p>2 % od izdvojenih sredstava iz Budžeta opštine Nikšić,za 2009 i 2010.godinu za primjenu LPA i 3 % od sredstava koja za iste namjene izdvaja Vlada RCG ,za primjenu Strategije u 2008. godini</p>	<p>Budžet Crne Gore ,za 2008. i Budžet opštine Nikšić za 2009 i 2010 godinu</p>

			formira Vlada RCG u Podgorici, (po ubrzanom postupku kroz afirmativnu akciju)		
Nekim pripadnicima REA populacije nedostaju lična dokumenta	Pokrenuti postupke i procedure za obezbjeđivanje nedostajućih dokumenata	2008-2010.	Lica bez dokumenata uz pomoć NVO-a Službe pravne pomoći i Kancelarije Vlade CG	1 % sredstava iz Budžeta Crne Gore predviđenih za ove namjene u 2008, 2009. I 2010. god. I 1% iz budžeta Opštine Nikšić izdvojenih za realizaciju LPA u 2009. I 2010. godini	Budžet Crne Gore i Budžet oštine Nikšić
REA koji nisu crnogorski državljani	izdavanje dokumenata za strance,u skladu sa Zakonom o	2009-2012.	Opštinska komisija koja će biti formirana u	3 % od ukupno izdvojenih sredstava iz	-Budžet Crne Gore,,

nemaju riješen status	državljanstvu i Strategijom Vlade RCG za poboljšanje položaja REA		skladu uputstvom Vlade RCG	Budžeta Crne Gore za primjenu Strategije od 2009-2012 godine + sredstva iz donacija stranih donatora	- UNICEF, -UNHCR, -UNDP, - Savjet Evrope, - Kancelarija za strance u CG
neka djeca iz porodica REA se rađaju kući i ne upisuju se u matične knjige rođenih	roditelji upoznati sa obavezom i rokovima za upis novorođene djece u matične knjige rođenih i prednostima za dijete,majku i porodicu, koje donosi sklapanje bračne zajednice u skladu sa Porodičnim zakonom	2008 – 2015. (stalna aktivnost)	Roditelji i NVO REA u prvom redu koje se bave zaštitom dječjih i ženskih prava	Donacije po projektima	donatori

VI Obrazovanje , očuvanje kulture i tradicije

Situaciona analiza pokazuje da je obrazovni nivo pripadnika REA populacije na području opštine Nikšić, kao i u Crnoj Gori, izuzetno nizak, što je OSNOVNI UZROK za loš društveni položaj, ekstremno siromaštvo ,prisustvo predrasuda i stereotipa i marginalni položaj

priladnika ove etničke zajednice i njihovo uključivanje u društveni i ekonomski život lokalne zajednice.

Obrazovanju, kao osnovnom preduslovu za emancipaciju, doslednije ostvarivanje kolektivnih i individualnih prava i sloboda , veću društvenu uključenost, izlazak iz ekstremnog siromaštva i „silazak „ sa društvenih margina REA populacije, se mora posvetiti posebna pažnja.

1.Predškolsko vaspitanje i obrazovanje

Podaci da je u školskoj 2007 / 2008. godini u ustanove za predškolsko vaspitanje i obrazovanje na području opštine Nikšić uključeno svega 3 ili 1,15 % muške i 1 ili 0,51 % ženske djece , te da bi djecu u dječji vrtić slalo još 55 ili 29,56 % porodica REA, ukoliko bi, društvo plaćalo troškove boravka djeteta u vrtiću pokazuju da su : ekstremno siromaštvo , nizak obrazovni nivo roditelja i udaljenost vrtića od naselja u kojim u većini žive porodice REA, osnovni uzroci za neznatnu uključenost djece predškolskog uzrasta u ustanove predškolskog vaspitanja i obrazovanja.

U cilju povećanja obuhvatnosti djece REA , predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem u periodu do 2015. godine neophodno je preduzeti slijedeće aktivnosti

Uzroci ne uključenosti djece u predškolske ustanove i ustanove za djecu sa smetnjama u razvoju	Aktivnosti za eliminisanje uzroka i veću uključenost djece	Vremenski okvir	Realizatori	Budžet	Izvori sredstava
Nizak obrazovni nivo roditelja i neznanje o značaju predškolskog vaspitanja i obrazovanja i značaju uključivanja djece sa smetnjama u razvoju u	-Realzacija projekata u sklopu kojih će roditelji ,u prvom redu majke, biti edukovani. - zaposlenje vaspitača/	2008 -2015.	Nevladine organizacije, u prvom redu REA,koje se bave emancipacijom i promovisanjem dječjih i ženskih prava	U skladu sa Budžetom projekata	Domaći i strani donatori

adekvatne ustanove	čica iz REA populacije				
Nemogućnost roditelja da, zbog ekstremnog siromaštva plaćaju troškove boravka djece u vrtićima	Obezbjedeње sredstava za plaćanje troškova boravka djece u vrtićima i djece sa smetnjama u razvoju u Dnevnom centru	2009 – 2015.	Roditelji uz pomoć nadležnih institucija i NVO sektora	Cijena boravka x broj djece	Ministrastvo zdravlja rada i socijalnog staranja, 2% iz dijela sredstava koja će biti izdvajna iz Budžeta za realizaciju LPA.
Udaljenost ustanova za predškolsko vaspitanje i obrazovanje od naselja u kojim živi REA populacija	Izgradnja objekta za predškolsko vaspitanje i obrazovanje na području opštine Nikšić	2010 – 2011.	JU Dječji vrtić „Dragan Kovačević „ uz saradnju sa: Ministrastvom prosvjete i nauke Vlade CG, Upravom za nekretnine-Područna jedinica Nikšić i NVO sektorom ,kroz zajednički projekat za Carts program	U skladu sa projektnom dokumentacijom	Sredstva iz Carts-programa i drugih međunarodnih fondova namijenjenih za inkluzivno obrazovanje
Neuključenost djece u ustanove za predškolsko vaspitanje i obrazovanje	Uključivanje 15 djece u vaspitne jedinice u okviru vrtića i 30 djece u vaspitne jedinice u okviru osnovnih škola,koz zajednički projekat:	Školska 2008 / 2009.	JU Centar za socijalni rad, NVO „ Početak „, JU Dječji vrtić „ Dragan Kovačević „,Nikšić	7.325,00 €	Iz djela sredstava Budžeta Crne Gore namijenjenih realizaciji Strategije,

	Opštine Nikšić, NVO "Početak", i JU Centra za socijalni rad				segment "obrazovanje",
--	---	--	--	--	------------------------

2. Osnovno vaspitanje i obrazovanje

Zahvaljujući, u prvom redu, aktivnostima NVO sektora broj djece, iz porodica REA, uključene u redovni vaspitno-obrazovni sistem se u zadnjih 10 godina postepeno povećavao, ali ne u dovoljnoj mjeri.

U cilju uključivanja **što je moguće većeg broja djece** iz porodica REA, sa područja opštine Nikšić, u obavezni osnovnoškolski vaspitno-obrazovni sistem u narednom periodu neophodno je uraditi slijedeće:

Uzroci ne upisivanja djece u školu, čestog prekida redovnog školovanja	Mjere za obavezan upis, pohađanje i uspješan završetak osnovne škole i za obrazovanje odraslih	Vremenski okvir	Odgovorni subjekti	Budžet:	Izvori sredstava
Nizak nivo svijesti roditelja o značaju obrazovanja za normalan društveni razvoj i bolji život djece	Podizanje nivoa svijesti roditelja o značaju i obaveznosti uključivanja djece osnovnoškolskog uzrasta u vaspitno-obrazovni sistem i značaju inkluzivnog	2008- 2015 godine i dalje	Roditelji i NVO REA	Kroz projekte	Donacije domaćih i inostranih donatora

	obrazovanja				
Roditelji i djeca nedovoljno poznaju jezik na kome se izvodi nastava	Edukacija roditelja i djeca kroz realizaciju projekata	2008- 2015	NVO, REA i vaspitači/ ce iz REA populacije	Budžet projekata kojim će aplicirati NVO	Iz donacija i dijela sredstava Vlade izdvojenih za Strategiju
Nemogućnost roditelja da zbog ekstremnog siromaštva djeci obezbijede: odjeću,obuču,udžbenike i školski pribor, i normalne uslove za učenje	<p>- Obezbjeđenje: udžbenika i školskog pribora za : 167 učenika osnovne škole, 11 učenika srednjih škola i 1 studentkinju Filozofskog fakulteta.</p> <p>- obezbjeđenje odjeće i obuće za 140 učenika koji potiču iz porodica bez stalnih prihoda ili koriste MOP.</p> <p>- dalje obezbjeđivanje :udžbenika i školskog pribora</p>	Školska 2008/ 2009., i dalje u zavisnosti od poboljšanja materijalnog položaja RAE porodica ,do 2005. godine,kroz realizaciju sličnih projekata	Opština Nikšić, NVO „ Početak „JU Centar za socijalni rad Nikšić,kroz zajednički projekat	33.356,00 €	<p>Dio Budžeta Crne Gore,za 2008. Godinu, namijenjen primjeni Strategije, segment obrazovanje,Ministarstvo zdravlja,rada i socijalnog staranja Vlade Crne Gore (za učenike iz porodica koje koriste MOP).</p> <p>Dio Budžeta opštine Nikšić,za 2009. godinu,namijenjen realizaciji LPA- za monitoring i evaluaciju projekta</p>
Učenici, a naročito učenice samovoljno	Redovni nadzor i praćenje obrazovanja	2008- 2015.	Roditelji učenika, osnovne škole,Komisija za praćenje	2 % sredstava koje za	Budžet opštine Nikšić

prekidaju pohađanje nastave	REA učenika od strane:roditelja, Komisije za primjenu LPA ,škola i REA asistenata.		realizacije LPA , nadležni inspeksijski organi i REA asistenti,čiji pravni status treba regulisati u skladu sa dogovorom lokalne samouprave sa Ministarstvom prosvjete i nauke	realizaciju LPA iz Budžeta izdvaja opština Nikšić i sredstva iz projekata	, donacije
Neprimjenjivanje zakonom predviđenih mjera za roditelje koji ne šalju djecu u osnovnu školu	Podnošenje prijava protiv roditelja koji djecu ne šalju u osnovnu školu	2009- 2015.	Nadležni inspeksijski organi	-	-
Nepismenost i nizak obrazovni nivo odraslih pripadnika REA populacije	Opismenjavanje i stručno osposobljavanje odraslih po posebnom Programu koji će Ministarstvo prosvjete i nauke donijeti tokom 2009.g .	2010-2015 .	Ministrstva nauke i prosvjete, osnovne škole, Centar za osnovno i stručno obrazovanje odraslih-Nikšić, Zavod za zapošljavanje Crne Gore-Biro-rada,Nikšić i NVO sektor		5% iz Budžeta Crne Gore namijenjenih relizaciji Strategije, Fondovi za" Dekadu uključenja REA ,,
Nedostatak školskog prostora i nedovoljna opremljenost škola	Obezbjedenje dodatnog prostora u o.š. „Mileva Lajović ,, „Jagoš Kontić ,, i ,, Milija Nikčević ,, i opremanje navedenih škola namještajem i dodatnim savremenim didaktičkim sredstvima	2010 – 2015 .	Škole u saradnji sa: SO Nikšić ,Ministarstvom prosvjete i nauke Vlade CG i NVO sektorom,kroz izradu adekvatnih projekata	Dio sredstava iz Budžeta Crne Gore namijenjen za Strategiju i sredstva od podrške projektima iz međunarodni	-Budžet Crne Gore, -Međunarodni fondovi za „Akcioni plan Dekade uključenja Roma 2005-2015 ,, u Crnoj Gori,

				h fondova i donacija	-Donatori
--	--	--	--	----------------------	-----------

3.Srednjoškolsko obrazovanje

Uključivanje većeg broja djece iz porodica REA u redovni vaspitno- obrazovni sistem počelo je tokom školske 2001 / 2002 godine, pa je to, uz podatak da veliki broj ovih učenika i prvom redu učenica ,prijevremeno samovoljno prekida redovno pohađanje nastave, razlog da su, u školskoj 2007 / 2008. godini u srednju školu upisna 2 ili 1,38 % učenika i 2 ili 1,38 % učenica iz REA populacije sa područja opštine Nikšić.

U cilju povećanja broja učenika/ ca RAE populacije koji pohađaju srednje škole predviđaju se slijedeće aktivnosti :

Aktivnosti :	Realizatori :	Vremenski okvir	Neophodna sredstva:	Izvori sredstava:
Upis u srednje škole svih učenika iz REA populacije sa područja opštine Nikšić, koji su završili osnovnu školu, uz primjenu afirmativne akcije i pozitivne	Roditelji i učenici uz podršku Ministarstva prosvjete i nauke i Komisije za praćenje realizacije LPA u saradnji sa upravama	2009-2015.	-	-

diskriminacije	srednjih škola			
-Obezbeđivanje sredstava za nabavku udžbenika i školskog pribora	Ministarstvo zdravlja,rada i socijalnog staranja (za učenike iz porodica koje koriste MOP) i Ministrastvo prosvjete i nauke Vlade Crne Gore	Školska 2008 /2009. I dalje do 2015 godine	Sredstva ukalkulisana u stavku za osnovno obrazovanje	Budžet Crne Gore,namijenjen realizaciji Strategije,
-Regulisanje stipendija svim učenicima srednje škole iz REA populacije	Ministarstvo prosvjete i nauke u skladu sa Strategijom Vlade u saradnji sa Fondom za stipendiranje Roma	2009- 2015 .	Iznos stipendije x broj učenika	Budžet Crne Gore namijenjen primjeni Strategije
-Praćenje redovnosti pohađanja nastave i uspjeha učenika	Roditelji učenika u saradnji sa: REA asistentima ,Komisijom za praćenje realizacije LPA ,razrednim starješinama i pedagozima srednjih škola	2009- 2015 .	1 % sredstava izdvojenih iz Budžeta opštine Nikšić za realizaciju Lokalnog plana akcije uključenja RAE	Budžet opštine Nikšić određen za realizaciju LPA

4. Više i visoko obrazovanje

Činjenica da je Filozofski fakultet, uz rad, kao najbolji u klasi, završio Rom sa područja opštine Nikšić, i našao posao, istina u NVO sektoru, te da u školskoj 2007 / 2008. godini na Filozofskom fakultetu studira i 1 studentkinja romske nacionalnosti, stimulatивно će djelovati na ostale učenike iz REA populacije koji/ e završe srednju školu, da obrazovanje nastave kroz studiranje. U tom cilju se predviđaju slijedeće aktivnosti:

Aktivnosti :	Realizatori:	Vremenski okvir:	Neophodna sredstva:	Izvori sredstava:
Upisivanje određenog broja studenata iz REA populacije na fakultete Univerziteta Crne Gore, po principu afirmativne akcije i pozitivne diskriminacije, za koje će država snositi sve troškove školovanja	Ministarstvo prosvjete i nauke u saradnji sa fakultetima u prvom redu iz društvenih, pravnih, ekonomskih i medicinskih oblasti	2009 – 2015.	Predviđena Strategijom Vlade	Dio Budžeta Crne Gore predviđen za realizaciju Strategije
Obezbeđivanje stipendija za sve studente iz REA populacije	Ministarstvo prosvjete i nauke Vlade Crne Gore u saradnji sa Fondom za stipendiranje Roma	2009 – 2015.	Iznos stipendije x broj studenata	Budžet Crne Gore, predviđen za realizaciju Strategije

VI-1 Očuvanje kulture , tradicije i običaja REA:

U cilju, **integracije bez asimilacije** , pripadnika REA na području opštine Nikšić posebna pažnja će biti posvećena očuvanju njihove kulture,tradicije i običaja. U tom cilju se predviđaju slijedeće aktivnosti :

Aktivnosti:	Realizatori:	Vremenski okvir:	Neophodna sredstva:	Izvori sredstava:
Formiranje i opremanje Amaterskog kulturno umjetničkog društva REA-Nikšić.	REA nevladine organizacije sa područja opštine Nikšić	2010- 2015 .	5 % iz dijela sredstava izdvojenih iz Budžeta opštine Nikšić za realizaciju LPA , 1 % iz sredstava Budžeta Vlade RCG,namijenjenih za realizaciju Strategije i sredstva od podrške projekata	-Budžeti Crne Gore i opštine Nikšić, - Fondovi za realizaciju „ Dekade uključenja REA „, - donatori -
Uključivanje učenika REA populacije u KUD škola koje pohađaju	Osnovne i srednje škole	2009-2015.	-	-
Učlanjivanje pripadnika REA populacije u AKUD sa područja opštine	AKUD- i : „ Zahumlje „ „ Akordi „,	2008-2015.	1 % iz sredstava Budžeta opštine Nikšić,predviđenih za realizaciju LPA (Budžet opštine Nikšić.

Nikšić	„ Stanković „ i drugi.		članarina za pripadnike REA populacije)	
Dopuna „postavke“ REA populacije u Zavičajnom muzeju Nikšić	Pripadnici REA populacije,NVO organizacije REA, Centar za kulturu Nikšić	2009 – 2015.	1 % iz sredstava Budžeta opštine Nikšić,predviđenih za realizaciju LPA	Budžet opštine Nikšić.
Upoznavanje šire javnosti sa običajima, kulturom i tradicijom REA	Prigodni prilozi i „ kontakt emisije „ RTV „ Nikšić „ i lokalnih radio stanica	2008- 2015.	1 % sredstava iz Budžeta Crne Gore predviđenih za realizaciju Strategije	Budžet Crne Gore
Uključivanje petnaesto dnevne emisije posvećene životu,običajima, kulturi i tradiciji REA, na romskom jeziku u program TV „ Nikšić ”	RTV „ Nikšić „ i novinari iz REA populacije	2009- 2015 .	2 % iz sredstava Budžeta Crne Gore namijenjenih segmentu „ kultura „ Strategije Sredstva od podrške projekata	Budžet Crne Gore, donacije

VII. Zdravlje i zdravstvena zaštita

Podaci navedeni u situacionoj analizi ukazuju da je u cilju očuvanja zdravlja i efikasnijeg organizovanja zdravstvene zaštite za pripadnike RAE populacije u narednom periodu potrebno realizovati slijedeće aktivnosti:

Mjere i aktivnosti:	Realizatori :	Vremenski	Budžet	Izvori
---------------------	---------------	-----------	--------	--------

		okvir		sredstava:
Organizovanje i sprovođenje detaljnog medicinskog istraživanja o stanju, problemima i potrebama RAE populacije u domenu zdravlja i zdravstvene zaštite	Zdravstvene ustanove sa područja opštine Nikšić, uz podršku Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja i Fonda zdravstva Crne Gore	2009.	1 % od ukupnog izdvajanja iz Budžeta Crne Gore za realizaciju Strategije za 2009. godinu	Budžet Budžet Crne Gore
Obezbjediavanje zdravstvenih knjižica za sve pripadnike RAE populacije na području opštine Nikšić	Društvene i privatne firme u kojima su zaposleni pripadnici RAE populacije,, Zavod za zapošljavanje Crne Gore- Biro rada Nikšić, JU Centar za socijalni rad Nikšić, Kancelarija za zbrinjavanje izbjeglica u Crnoj Gori, Kancelarija za strance, Fond zdravstva Crne Gore.	2008 – 2009.	1 % iz dijela sredstava izdvojenih iz Budžeta opštine Nikšić, za realizaciju LPA za 2009. godinu	Budžet opštine Nikšić
Osnivanje Savjetovališta za	Ljekari Doma zdravlja-Nikšić	2009- 2010.	1 % iz dijela sredstava	Budžet Crne Gore,

planiranje porodice			izdvojenih iz Budžeta Crne Gore, za realizaciju Strategije i 2 % iz Budžeta opštine Nikšić izdvojenih za realizaciju LPA	Budžet opštine Nikšić
-obezbijediti nesmetan pristup sekundarnom i tercijarnom Programu zdravstvene zaštite svim pripadnicima REA populacije sa područja opštine Nikšić	Zdravstvene ustanove sa područja opštine Nikšić u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, rada i socijalnog staranja i Fondom zdravstva Crne Gore.	2008 – 2015.		Fond zdravstva Crne Gore
-stalne, periodične kontrole zdravlja: budućih majki i djece uz obaveznu i redovnu vakcinaciju djece , iz REA populacije	JU „ Dom zdravlja „ Nikšić ,OO Crveni krst- Nikšić i NVO sektor	2008 – 2015.	0,5 % od ukupnog izdvajanja iz Budžeta Vlade za realizaciju Strategije i donacije	Budžet Vlade RCG ,domaći i strani donatori
-obezbjeđenje redovne zdravstvene njege za: invalide, stara i	Zdravstvene ustanove i JU Centar za socijalni rad Nikšić	2008- 2015.	Iznos predviđen zakonom za korisnike tuđe njege x broj	Budžet Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog

nemoćna lica			korisnika	staranja
Otvaranje Ambulante u RAE naselju „ Pod Trebjesom „ koja će raditi po principu „ Porodični ljekar „	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja, Fond zdravstva Crne Gore	2010 – 2012 .	5 % sredstava izdvojenih iz budžeta Crne Gore za primjenu Strategiju, sredstva za Cards program	Budžet Crne Gore, „Cards program „
Nabavka aparata neophodnih za dijagnostiranje i terapiju NOVR i astme	JZU Dom zdravlja- Nikšić	2009. godine	2 % sredstava iz Budžeta Crne Gore izdvojenih za primjenu Strategije	Budžet Crne Gore.
-Organizovanje stalnih informativnih i edukativno- vaspitnih aktivnosti u cilju podizanja nivoa svijesti građana o značaju zdravstvene zaštite	RTV Nikšić i drugi mediji sa područja opštine Nikšić,NVO sektor, osnovne i srednje škole sa područja opštine Nikšić, OO Crveni krst Nikšić	2008- 2015.	5 % sredstava izdvojenih iz Budžeta SO Nikšić godišnje,za realizaciju LPA počev od 2009. godine, donacije	Budžet opštine Nikšić, Domaći i inistrani donatori
Šestomjesečna : dezinfekcija, dezinsekcija i	Higijensko- epšidemiološka služba JZU Dom	2008 – 2015 .	0,5 % sredstava izdvojenih iz Budžeta Crne	Budžet Crne Gore,

deratizacija naselja i stambenih objekata u kojim žive pripadnici RAE populacije	zdravlja Nikšić		Gore za primjenu Strategije, Sredstva iz podrške projekata NVO	donatori
--	-----------------	--	---	----------

VIII Zapošljavanje i prava iz radnog odnosa

Problem nezaposlenosti pripadnika REA populacije u opštini Nikšić je veoma izražen. Podaci iz situacione analize pokazuju da su nizak obrazovni nivo, nepismenost i stručna neosposobljenost osnovni uzroci koji ovu populaciju čine „ teško zapošljivom grupom „.

U cilju ublažavanja problema nezaposlenosti u narednom periodu se planiraju slijedeće aktivnosti :

Mjere i aktivnosti :	Realizatori :	Vremenski okvir	Budžet:	Izvori sredstava:
Stvaranje uslova za prijavljivanje svih radno sposobnih članova iz REA populacije na evidenciju Zavoda za zapošljavanje- Biro rada Nikšić	Nezaposlena lica iz REA populacije uz pomoć nadležne službe za vođenje matičnih knjiga, Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave,,Biroa rada Nikšić, JU Centar za socijalni rad Nikšić i REA NVO organizacija sa područja opštine	2008- 2015 .	2 % od sredstava izdvojenih iz Budžeta opštine Nikšić za realizaciju LPA,počev od 2009. godine	Budžet opštine Nikšić

	Nikšić			
-organizovanje posebnih programa :obuke,doobuke i doškolovanja zainteresovanih,radno sposobnih lica REA populacije sa područja opštine Nikšić, za poslove i vještine za koje postoji veća potražnja na tržištu rada, u skladu sa Strategijom Vlade Crne Gore	Zavod za zapošljavanje Crne Gore-Biro rada Nikšić u saradnji sa: Centrom za obrazovanje i stručno osposobljavanje odraslih-Nikšić, srednjim školama sa područja opštine Nikšić i NVO sektorom	2009-2015.	2 % iz Budžeta Vlade Crne Gore izdvojenih za realizaciju Strategije počev od 2009. godine, 1% sredstava Budžeta Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, namijenjenih za ove svrhe, Sredstva podrške zajedničkih projekata Biroa rada Nikšić i NVO sektora	Budžet Crne Gore Budžet Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Donacije domaćih i inostranih donatora
-Podrška razvoju privatnog biznisa lica REA populacije,davanjem kredita za samozapošljavanje	Vlada Crne Gore u skladu sa Strategijom,Zavod za zapošljavanje Crne Gore,posredstvom Biroa rada	2008- 2015 .	Sredstva tražena odgovarajućim projektima	Budžet Crne Gore Budžet Zavoda za zapošljavanje Crne Gore,UNDP-i i

pod povoljnim uslovima uz duži grejs period i poslovne i poreske povlastice za 4 godine	Nikšić, Poreska uprava- područna jedinica Nikšić, Direkcija javnih prihoda, međunarodni donatori			drugi domaći i strani donatori
-prioritetno zapošljavanje svih lica iz REA populacije, koja završe odgovarajući fakultet kroz afirmativnu akciju i pozitivnu diskriminaciju	Javne ustanove, vaspitno-obrazovne ustanove, organi Lokalne samouprave i Zavod za zapošljavanje Crne Gore- Biro rada Nikšić	2010- 2015 .	-	-
-obezbjedivanje podjednakog pristupa radnim mjestima, uz propisivanje određenih kvota po principu afirmativne akcije, za određene poslove za pripadnike REA populacije	Poslodavci uz preporuke Zavoda za zapošljavanje Crne Gore- Biro rada Nikšić	2008- 2015.	-	-
-Eliminisanje svih oblika otvorene ili prikrivene diskriminacije po pitanju prava na rad i zapošljavanje	Nadležni inspekcijski organi u saradnji za REA i drugim nevladinim organizacijama	2008- 2015.	-	-

pripadnika REA populacije				
---------------------------	--	--	--	--

IX Socijalna i dječja zaštita

Podaci iz situacione analize ,koji se odnose na materijalni položaj porodica pokazuju da se većina porodica RAE populacije u opštini Nikšić nalazi u stanju „ socijalne potrebe „, zbog čega im je neophodno omogućiti bolji pristup pravima iz oblasti socijalne zaštite.

Nedostatak odgovarajuće, personalne dokumentacije, neophodne za regulisanje prava iz oblasti socijalne i neposredne dječje zaštite, je osnovni, **može se reći čak i jedini** uzrok za otežan pristup REA porodica ovim pravima.

U cilju smanjivanja „ ekstremnog siromaštva „ porodica REA , Lokalnim akcionim planom se predviđaju slijedeće aktivnosti:

Aktivnosti:	Realizatori:	Vremenski okvir:	Budžet :	Izvori sredstava:
„ Skeniranje“ kompletnog stanja „ i izrada „ baze podataka „ za REA porodice sa područja opštine Nikšić.	-JU Centar za socijalni rad Nikšić, -Udruženje Roma „ Početak „Nikšić -Biro rada- Nikšić	2008. g.	800,00 E	-UNDP- kancelarija u Podgorica, -Američka ambasada u Crnoj Gori.

<p>- Pomoć licima REA populacije da kroz „ afirmativnu akciju „ i primjenu tzv.“ mekog prava „ obezbijede lična dokumenta i dokumenta neophodna za pristup pravima iz oblasti socijalne i dječje zaštite.</p>	<p>Služba za vođenje matičnih knjiga, „Uprava za nekretnine-Područna jedinica Nikšić Poreska uprava-Područna jedinica Nikšić „Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave-Područna jedinica-Nikšić, Biro rada Nikšić, NVO Početak</p>	<p>2008 – 2009</p>	<p>0,5% iz Budžeta Crne Gore, izdvaženih za primjenu Strategije, Sredstva iz donacija</p>	<p>Budžet Crne Gore, UNDP-kancelarija u Podgorici.</p>
<p>-Poboljšanje dostupnosti usluga JU Centra za socijalni rad i veće korićenje „ diskrecionog prava „ za najugroženije porodice REA , sa područja opštine Nikšić</p>	<p>- Stručni tim „ Centra za implementaciju projekta „ Smanjenje socijalne ugroženosti domicilne REA populacije „Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja Vlade Crne Gore i Fonda za razvoj Ujedinjenih nacija (UNDP)</p>	<p>2008- 2009</p>	<p>Iznosi MOP-a i ostalih nadoknada predviđenih zakonom x broj novih korisnika</p>	<p>Budžet Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja, Budžet Predsjednika Vlade Crne Gore, UNDP-kancelarija u Podgorici</p>
<p>-Omogućavanje efikasnog ostvarivanja prava i usluga socijalne i neposredne dječje, novoregistrovanim porodicama i licima REA</p>	<p>- JU Centar za socijalni rad-Nikšić, -Zavoda za zapošljavanje Crne</p>	<p>2008 -2015 .</p>		<p>Budžet Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja,</p>

populacije,koja ispunjavaju uslove za ostvarivanje prava predviđenih Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti	Gore- Biro rada Nikšić			Budžet Zavoda za zapošljavanja Crne Gore.
-Obuhvatanje djece iz REA porodica koje koriste pravo na MOP organizovanim oblicima dječje zaštite u skladu sa Programom Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja	-JU Centar za socijalni rad Nikšić - osnovne škole u kojim nastavu pohađaju djece REA populacije	2008- 2015 .	Cijena usluge x broj djece,obuhvaćene oblikom zaštite.	Budžet Ministarstva zdravlja,rada i socijalnog staranja.
-Uključivanje djece sa smetnjama u razvoju iz REA porodica u Igračkoteku i Dnevni Centar za djecu ometenu u psiho-fizičlom razvoju-Nikšić	-Udruženje roditelja za pomoć djeci ometenoj u psiho-fizičkom razvoju Nikšić - Dnevni Centar- Nikšić	2009- 2015 .		Budžet Crne Gore, Budžet Ministarstva zdravlja rada i socijalnog stranja, Domaći i inostrani donatori.
-Izrada i primjena posebnog programa za zaštitu djece i majki REA populacije u opštini Nikšić	Komisija za praćenje primjene LPA u saradnji: Stručnim timom Centra za socijalni rad za zaštitu djece i žena od zlostavljanja i	2008-2015.	1 % iz dijela sredstava izdvojenih iz Budžeta Crne Gore za primjenu	Budžet Crne Gore,dio sredstava namjenjenih realizaciji

	zanemarivanja i NVO koje se bave problematikom ostvarivanja dječjih i ženskih ljudskih prava i sloboda		Strategije za period 2009- 2012. Godina. Sredstva iz donacija.	Strategije. Domaći i Inostrani donatori.
-Praćenje i evidentiranje promjena socijalnog statusa REA populacije na području opštine Nikšić	Komisija za praćenje primjene LPA u saradnji sa Centrom za socijalni rad i Zavodom za zapošljavanje Crne Gore- Biro rada Nikšić	2009 – 2015.	2 % sredstava izdvajanih za realizaciju LPA iz Budžeta opštine Nikšić	Budžet Opštine Nikšić

X Uslovi stanovanja i života

Stanje uslova stanovanja i života porodica REA populacije dato u situacionoj analizi pokazuje da je situacija u ovoj oblasti veoma loša.

U cilju uređenja i zaštite životne sredine i poboljšanja uslova stanovanja i života porodica REA sa područja opštine Nikšić u narednom periodu se planiraju slijedeće aktivnosti :

Aktivnosti:	Realizatori:	Vremenski okvir:	Budžet:	Izvori sredstava :
Formiranje komisije sastavljene od:predstavnik nadležnih organa	Nadležni organi lokalne samouprave, Sekretarijat za	2008-2009.	0,5 % sredstava iz Budžeta Vlade RCG ,namijenjenih realizaciji	Budžet Crne Gore

<p>Lokalne samouprave, mjesnih zajednica na čijem području žive porodice RAE populacije, Centra za socijalni rad Nikšić i NVO- i RAE,, sa zadatkom utvrđivanja pravog stanja nepokretne imovine REA porodica i mogućnosti legalizacije objekata i, eventualno čitavih naselja, u skladu sa GUP.</p>	<p>uređenje prostora i Uprava za nekretnine</p> <p>JU Centar za socijalni rad Nikšić</p> <p>NVO „ Početak „ Nikšić</p>		<p>Strategije za 2008 i 2009. godinu</p>	
<p>Rješavanje stambenog pitanja za dvije najugroženije porodice REA, postavljanjem 2 montažne kuće, na lokaciji koju odredi nadležni opštinski organ u skladu sa GUP.</p>	<p>Opština Nikšić , NVO „ Početak „, JU Centar za socijalni rad- Nikšić, kroz zajednički projekat.</p>	<p>Druga polovina 2008.</p>	<p>40.000,00 E</p>	<p>Iz Budžeta Crne Gore namijenjenog za realizaciju Strategije- segment stanovanje- za 2008. godinu</p> <p>Lokalna samouprava dodjelom</p>

				odgovarajuće lokacije.
<p>Legalizacije objekata u kojim žive porodice REA i,eventulana legalizacija naselja ,kroz: afirmativnu akciju , primjenu dodatnih prava i tzv. „mekog prava“ u skladu GUP-om opštine Nikšić.</p>	<p>Nadležni organi lokalne zajednice u saradnji sa Komisijom za praćenje realizacije LPA</p>	<p>2009 – 2015.</p>	<p>Sredstva iz evropskih fondova,kroz finansiranje Projekata : IPA,CARDS,PHARE ,EBRD</p> <p>2 % sredstava iz Budžeta Crne Gore namijenjenih za realizaciju Strategije,na godišnjem nivou.</p> <p>5 % sredstava iz Budžeta SO Nikšić,namijenjenih za realizaciju LPA, na godišnjem nivou,počev od 2009. Godine.</p>	<p>-Evropski fondovi,</p> <p>-Budžet Crne Gore,</p> <p>-Budžet opštine Nikšić</p>
<p>Izrada i realizacija planova za rekonstrukciju infrastrukturnih objekata u naseljima : Brlja, Pod</p>	<p>Sekretarijat za uređenje prostora opštine Nikšić, Javno komunalno preduzeće Nikšić, Elektro-distribucija</p>	<p>2009 – 2012</p>	<p>Sredstva iz evropskih fondova za realizaciju projekata,</p> <p>2 % iz sredstava</p>	<p>-Evropski fondovi,</p> <p>- Budžet Crne Gore,</p> <p>- Budžet</p>

Trebjesom, „ Budo Tomović „ i naselju br. 2. Željezare.	Nikšić, Služba za razvoj mjesnih zajednica opštine Nikšić, mjesne zajednice Humci, Kličevo i Straševina,Željezara „ Nikšić „,Rudnici boksita „ Nikšić		Budžeta Vlade za realizaciju Strategije, godišnje, 5 % iz sredstava budžeta SO Nikšić namijenjenih realizaciju LPA, godišnje.	opštine Nikšić
Uređenje i održavanje životne sredine u REA naseljima na području opštine Nikšić	Pripadnici REA populacije uz pomoć Službe za zaštitu životne sredine opštine Nikšić, Javnog komunalnog preduzeća, Željezare , Rudnika boksita Nikšić „ NVO sektora, Biroa rada.	2008 – 2015	5 % sredstava iz budžeta opštine Nikšić namijenjenih za realizaciju LPA, počev od 2009. godine, -sredstva iz podrške projekata.	-Budžet opštine Nikšić, -domaći i inostrani donatori.
Obezbeđivanje urbanističko-komunalnih i poreskih olakšica i povlastica za individualnu stambenu izgradnju REA, u skladu sa Strategijom Vlade.	Nadležni opštinski i republički organi.	2008-2015	-	-

Izgradnja kolektivnih i individualnih stambenih objekata za porodice REA kroz donacije i programe subvencioniranog kreditiranja uz postepeno eliminisanje segregacije i getoizacije REA populacije na području opštine Nikšić.	Porodice REA, lokalna samouprava i NVO sektor, i Komisija za praćenje LPA,kroz izradu zajedničkih projekata za obezbjeđenje sredstava iz odgovarajućih evropskih fondova, namijenjenih Dekadi ukjučivanja Roma u zemljama Jugoistočne Evrope.	2008-2015	-Sredstva od podrške projekata i kredita, po predračunima radova i projektnoj dokumentaciji za stambene objekte. 3 % sredstava iz Budžeta Crne Gore za realizaciju Strategije (za izradu projektne dokumentacije)	Evropski fondovi, Budžet Crne Gore,
--	---	-----------	--	--

XI Učešće REA u političkom i javnom životu

Usvajanjem Lokalnog plana akcije uključenja Roma, Egipćana i Aškalija u opštini Nikšić za period 2008- 2015. godine, kao prvog Plana te vrste u Crnoj Gori i aktivno uključivanje predstavnika REA populacije u pripremi Nacrta plana predstavlja prvi, bitan korak za njihovo uključivanje u politički i javni život. Ovo, tim prije, što će REA populacija dati predstavnike u Komisiji za praćenje realizacije Lokalnog akcionog plana, a REA nevladine organizacije biti nosioci mnogih aktivnosti predviđenih Lokalnim planom.

Osnivanjem 6 RAE nevladinih organizacija na području opštine Nikšić i njihovim aktivnim uključivanjem u rješavanje egzistencijalnih problema ove grupacije ,postignut je određeni pomak u pogledu kulturne i socijalne emancipacije RAE.

Za veće uključivanje RAE populacije u politički i javni život u opštini Nikšić, potrebno je preduzeti slijedeće aktivnosti :

Uključivanje RAE populacije u rad Skupštine opštine Nikšić putem instituta „ prazna stoloca „ sa pravom obraćanja, bez prava glasa, posebno kad se raspravlja o pitanjima od značaja za RAE manjinu.

Razmotranje mogućnosti zapošljavanja jednog lica sa odgovarajućom školskom spremom iz RAE populacije, u nadležnom organu lokalne uprave, koje će se baviti ukupnom problematikom RAE populacije na području opštine Nikšić,

Preduzimati medijsko- marketinške i edukativno- informativne aktivnosti preko lokalnog javnog radio- difuznog servisa, i kroz organizaciju odgovarajućih oblika edukacije putem održavanja : seminara, okruglih stolova, javnih tribina i debata , radi afirmacije i podizanja nivoa svijesti građana o trenutnom položaju pripadnika ove manjinske grupacije i neophodnošću mijenjanja tog položaja.

XII Finansiranje

Finansijski okvir za Lokalni Plan Akcije uključenja RAE urađen je u dogovoru sa predsjednikom Opštine i Sekretarijatom za privredu i finansije. Predviđeno je da se svake godine, počev od _____ u Budžet opštine opredjeljuje, odnosno izdvaja _____% ukupnog Budžeta, za finansiranje dijela aktivnosti predviđenih Planom.

Osim sredstava predviđenih Budžetom opštine Nikšić, za određene aktivnosti i projekte predviđena su sredstva iz državnog Budžeta, domaćih i međunarodnih donacija.

XIII Monitoring i evaluacija

Monitoring i evaluaciju će sprovoditi Radna grupa zadužena za izradu Plana, formirana rješenjem predsjednika Opštine.

Nakon usvajanja Plana od strane Skupštine opštine Nikšić isti će biti dostavljen svim relevantnim institucijama i organizacijama koje će biti pozvane da dostavljaju informacije iz oblasti svog djelovanja u skladu sa planiranim aktivnostima.

Plan će biti štampan i na engleskom jeziku, kako bi bio dostupan međunarodnim donatorima, što je bitan preduslov i prednost za podršku projekata.

Na osnovu navedenih podataka predviđene su slijedeće aktivnosti:

- Šestomjesečno razmatranje uspješnosti u implementaciji Plana, uz obavještanje javnosti
- Godišnja procjena odvijanja planiranih aktivnosti, praćenjem realizacije glavnih ciljeva Plana
- Nalaz evaluacije , kroz izrade godišnjih izvještaja komisije, će poslužiti za ,eventualno revidiranje postavljenih ciljeva i aktivnosti i unapređenja cijelog procesa.

O P Š T I N A N I K Š I Ć

LOKALNI PLAN AKCIJE UKLJUČENJA ROMA ,EGIPĆANA I AŠKALIJA U

OPŠTINI NIKŠIĆ ZA PERIOD 2008 - 2015 GODINE

J u n , 2008. godine